

OPŠTA PITANJA

1. Sadržina posebnog dela međunarodnog poslovnog prava

Sadržinu posebnog dela međunarodnog poslovnog prava čine pravila kojima su regulisani poslovi putem kojih se obavlja međunarodni promet imovinskih vrednosti i prateći poslovi. Međunarodni promet imovinskih vrednosti se obavlja izvršavanjem različitih vrsta ugovora o međunarodnoj prodaji robe i ugovora o vršenju usluga. Prateće poslove čine ugovori o prevozu i osiguranju robe i poslovi plaćanja i obezbeđenja plaćanja. Ovi poslovi se opštim imenom označavaju kao međunarodni trgovački poslovi, pa se ovaj deo međunarodnog poslovnog prava može označiti i kao međunarodno trgovačko ili međunarodno trgovinsko pravo, čiji predmet čine međunarodni trgovački poslovi (eng. *international business transactions*).

unije, u kojima je svako novo izdanje udžbenika sve obimnije, posebno u pozitivno pravnim disciplinama.²

2. Pojam i karakteristike međunarodnog trgovačkog posla

Pojam. Pod međunarodnim trgovačkim poslom se podrazumeva posao zaključen između ugovornih strana kojima je priznato svojstvo trgovca, a čije se dejstvo prostire u najmanje dve države. Ovakve poslove karakterišu dva elementa: posebno svojstvo subjekata koji u njemu učestvuju i domašaj pravnog dejstva. Kad je reč o prvom elementu, ne postoje jedinstvena pravila kojima su na opšti i jedinstveni način određeni uslovi za sticanje svojstva trgovca, već je to regulisano nacionalnim propisima.³ Tako su u starijim zakonima korišćena dva kriterijuma za kvalifikovanje trgovačkih poslova: subjektivni i objektivni. Prema subjektivnom kriterijumu, karakter posla kao trgovačkog je određivan prema svojstvu ugovornih strana, dok se kod objektivnog načina polazilo od prirode samog posla.⁴ Međutim, sa liberalizacijom uslova za obavljanje trgovinom, trgovina gubi staleški karakter, tako da se gube razlike između trgovačkih i građanskih poslova. Iz tih razloga se kao savremena tendencija u nacionalnim zakonodavstvima smatra brisanje razlike između trgovinskih i građanskih poslova po osnovu svojstva subjekata i njihovo regulisanje zajedničkim pravilima, ali se kao posebni poslovi izdvajaju, kao treća vrsta, tzv. potrošački ugovori.⁵ Postoje i pravni sistemi (kao što je engleski), u kojima ne postoji formalna razlika između građanskih i trgovačkih ugovora, kao ni između građanskog i trgovinskog prava.⁶ Ipak, bez obzira na to, i u engleskom ugovornom pravu trgovački karakter posla često zahteva da se na njega primene "posebni principi ili pravila koja se ne primenjuju druge."⁷

Moderni pristup, u kome trgovački ili građanski karakter ugovornih strana nije od značaja za kvalifikaciju posla, je prihvaćen i novijim izvorima međunarodnog karaktera, kao što je na primer, u Konvenciji UN o ugovorima o međunarodnoj prodaji robe (u daljem tekstu KUN ili Bečka konvencija).⁸

² Samo primera radi navodimo poznati udžbenik *Schmitthoff's Export Trade*, čije 11. izdanje iz 2007. godine ima 957 stranica ili udžbenik J. H. Dalhuisen-a, *Dalhuisen on International Commercial, Financial and Trade Law*, Hart Publishing, 2007, koji ima 1.358 stranica.

³ O ovom se detaljnije uči u Privrednom pravu. Vid. na primer I. Jankovec, *Privredno pravo*, Beograd, 1999, str. 9-11; M. Vasiljević, *Trgovinsko pravo*, Beograd, 2006, str. 3-5; R. M. Good, *Commercial Law*, Pinguin, 1995, str. 145.

⁴ Detaljnije vid. R. Vukadinović, *Međunarodno poslovno pravo*, opšti deo, Kragujevac, 2005, str. 225.

⁵ Vid. Novi Holandskim zakon NBW, iz 1992. godine, i novelirani nemački Građanski zakonik BGB, koji je stupio na snagu prvog januara 2002. godine.

⁶ R. M. Good, *n. delo*, str. 145.

⁷ Isto.

⁸ Vidi na primer Nacrt UN Konvencije o imunitetu država ili Model zakon o međunarodnim trgovinskim arbitražama.

nije, posebno u pozitivno

da

razumeva posao zaključen
trgovca, a čije se dejstvo
sadrži dva elementa: posebno
pravnog dejstva. Kad je reč o
na opšti i jedinstveni način
to regulisano nacionalnim
kriterijuma za kvalifikovanje
subjektivnom kriterijumu,
u ugovornih strana, dok se
to posla. ⁴ Međutim, sa
gubi staleški karakter, tako
lova. Iz tih razloga se kao
na smatra brisanje razlike
postojstva subjekata i njihovo
poslovi izdvajaju, kao treća
što je engleski), u kojima
tih ugovora, kao ni između
, i u engleskom ugovornom
na njega primene "posebni

u ugovornih strana nije od
i izvorima međunarodnog
govorima o međunarodnoj

and Trade, čije 11. izdanje iz 2007.

in on International Commercial,

in.

er I. Jankovec, *Privredno pravo,*

2006, str. 3-5; R. M. Good,

in, Kragujevac, 2005. str. 225.

ni nemački Gradanski zakonik

Model zakon o međunarodnim

Drugi elemenat se odnosi na "međunarodni" karakter trgovačkog posla. Isticanje elementa inostranosti, koji ovakvim poslovima daju međunarodni karakter, ima za cilj da naglasi da se ovi poslovi razlikuju od poslova unutrašnjeg prometa, tj. od unutrašnjih poslova. Osnovna razlika između jednih i drugih poslova se, u opštem smislu, ispoljava u sferi njihovog dejstva. Trgovački poslovi unutrašnjeg prometa proizvode dejstvo unutar jedne države, odnosno jednog pravnog sistema pa su regulisani izvorima samo jednog nacionalnog pravnog sistema, dok se dejstvo međunarodnih poslova prostire u najmanje dve države. Iako su po svojoj pravnoj prirodi u pitanju isti poslovi, međunarodni karakter posla uslovljava niz razlika kako u načinu zaključivanja, tako i u načinu njihovog ispunjavanja, što opravdava njihovo izučavanje u posebnoj grani prava.